

לאורו

עיונים לאור תורתו של
מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

גיליון 94

פרשת כי-תצא, ה'תשע"ט

**לפרשת
כי-תצא**

הרב דוד חי הכהן

**קדושת
המחנה**

הרב אליעזר מלמד

**נושאים במשנת
הראי"ה קוק**

אורות התשובה

**אגרת
תקנ"ה**

הרב שלמה לוי

**בראש
צעיר**

**אורו
לילדים**

"אבחרת
בחיים"

**'לשולחן שבת'
פרשת כי-תצא**

משנת מרן
האור החיים
הקדוש

זיע"א

מתורתו של
ה'אביר יעקב'

רבנו יעקב אבוחצירא
זיע"א

- נא לשמור על קדושת הגיליון - טעון גניזה -

לפרשת כי-תצא

הרב דוד חי הכהן

ראש מוסדות "אורות-התורה" ו"ישיבת נתיבות-ישראל", בת ים

משפחה מתוקנת כיסוד חיי האומה:

הבן מכיר את אביו ואמו, הוא מתייחס אליהם והם מתייחסים אליו במסגרת חיי משפחה הכוללים יחסי אהבה ואחריות חינוכית. יחסים מעין אלו אינם קיימים במקרה של פריצת התא המשפחתי בחיי הפקרות מוסרית, כאשר יש ספק מי האב ומי הם האחים. בעניין זה נוגעים חיי המשפחה בחיי האומה כולה, שכן אי אפשר לחנך לאחריות כלפי האומה כאשר אפילו החברתיות המשפחתית הרוסה מן היסוד.

הכרה זו, כי פגמים מוסריים המשפיעים על הולדת הבנים אינם ראויים לבית ישראל, מובילה להרחקתם של בני עמון ומואב מקהל ה', שכן באומות אלו מוטבעות תכונות האכזריות וחוסר האנושיות הראויה בין אדם לחברו מטבע הבריאה. החמירה התורה בעמון ומואב יותר מעמים אחרים כיון שלא נהגו אתנו במידת החמלה הטבעית המיוחסת לקרובי משפחה, וזאת ללא כל התגרות מצדנו. כפיות טובה זו מנוגדת למידות היסודיות הזורמות בעם ישראל מאז האבות: רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים.

אל חטא ההתאכזרות נוסף נסיונם הזדוני של עמון ומואב לחבל ברוחנו על ידי פגיעתו הרעה של בלעם, שבאמצעות כוח קללתו דימו לקעקע את רוח הקודש השורה עלינו. אמנם בחסד ה', שקדושת נפשנו נובעת מהארת קודשו, נכשלה מזימת הרשע, והקללה הפכה לברכה. בשל שנאתם המרושעת לא הסתפקה התורה באיסור חתנות עמהם, אלא הוסיפה גם את האיסור החמור: "לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם".

הדגשת הפער הנפשי והסכנה הרוחנית הנשקפת לנו מצדם של עמון ומואב הביאה להבחנת המאבק הפנימי הנטוש ביננו לבינם מן המאבק החיצוני הנטוש ביננו למצרים ואדום, שאף הם ניסו לאבדנו, אולם לא התנכלו לרוחנו. כלפי אומות אלו נצטוונו ביחס כפול: מצד אחד נאסרנו להביאם בקהל ה' עד

"כי יקח איש אשה..." (דברים כב, יג) - מתוך העסק בקדושת המשפחה בכל הנוגע לבני הזוג, אנו מרחיבים את המבט ומגלים את ערך המשפחה לבניין הכלל בישראל. ההכרה כי משפחה מתוקנת משמשת תשתית חשובה בעתידו של הכלל כולו, מגלה את ענפיה במצוות הנוגעות לדרך הראויה בהקמתה.

ראשית, נצטוונו על איסור עריות הגורם לממזרות. שלמות האדם הישראלי תלויה בבירור החיבור שבין חולייתו המיוחדת לשלשלת היחס הלאומית הנמשכת והולכת משפחה אחר משפחה, עד אבות האומה. מתוך כך הזהירה התורה כי לא ייקח איש את אשת אביו, ובכך יטשטש את השתלשלותן המבוררת של המשפחות השלמות, הנמשכות ענף אחר ענף ודור אחר דור מתוך הטהור.

מצד אחר, שוללת התורה את הכוונה לעסוק בבניין המשפחה ללא קבלת אחריות לבניין האומה אלא מתוך הסתפקות בחיי הזוגיות לבדם, ועל כן אסרה ל"פצוץ דכא וכרות שפכה" לבוא בקהל ה'. עם ישראל מוגדר כקהל המקבל עליו את אחריות דרך ה', ועובדה זו צריכה להתבטא גם בגרעין החיים הציבוריים המצומצם ביותר - התא המשפחתי.

נראה כי בכוונת מכוון נקבה התורה בדוגמת בעלי מומים שנעשו בידי אדם, שכן מגמת האיסור אינה התעלמות חסרת רחמים ממוכי גורל כעקרים ועקרות, שחולשת טבעם מונעת מהם את יכולת הבניין, אלא החמרה במקרה של הרס כלי ההולדה בידי האדם מתוך כוונה מפורשת להתנער מן האחריות לבניין הדורות.

אחרי איסורים אלו באה המסקנה המתבקשת כי "לא יבוא ממזר בקהל ה'". המילה ממזר שיש בה משמעות של זרות, מלמדת על צביון החיים המתוקנים בישראל, חיים שבהם

דור שלישי, ומצד שני: "לא תתעב אדמי... לא תתעב מצרי". התורה קבעה שאחרי שלושה דורות של גרות תוכשר נפשם של צאצאי האומות הללו, ותיעשה ראוייה לבוא בקהל ישראל.

גבולות הצדק

אחרי הבירור במידות החסד והרחמים הראויים לעם היוצא ממצרים והזוכה לרחמי ה', באים חוקי הצדק לקבוע את הגבולות לדין ולדיין. ראשית למדנו את דיני המלקות, עונשו של העובר על חוקי התורה (באם אינו ענוש מיתת בית דין או עונש ממון). גם הנכשל

ראוי ליחס האחוה ככל בן ישראל, ועל כן יש להיזהר שלא להוסיף על מניין המלקות הראוי לו אפילו אחת.

לאיסור זה נסמך האיסור: "לא תחסום שור בדישו", והשוואת שני האיסורים מלמדת על ההבדל שבין אדם לבהמה: בעוד שליח בית דין המלקה את הרשע נדרש לשלוט ביצרו ולהגביל את מכתו, הרי שנאסר עלינו להגביל את השור ולרסנו מסיפוק צרכיו הטבעיים, שכן הבהמה חסרה את רסן השכל שזכה לו האדם.

הדאגה לשלום הרשע, בהיות גם הוא אחינו, מרחיבה את גבולותיה לשמור גם על שם המת שנפטר מן העולם ולא זכה להשאיר אחריו בנים שיזכירו את שמו. זאת באמצעות מצוות הייבום, כאשר אשת המת נישאת לאחיו ומקימה יחד עמו שם לבעלה. אם אין האח חפץ לשאת את היבמה יש לקיים את מצוות החליצה, שבה מוקיעה היבמה - הדואגת לזכויותיו של בעלה גם לאחר פטירתו - את חוסר התחשבותו של גיסה.

הדאגה לשלום הבעל, הטבעית עבור אשתו, חייבת לדעת את גבולותיה. על כן הזהירה התורה כי בשעת מריבה בין אנשים אין רשות לאשת האחד להציל את בעלה על ידי פגיעה בכבודו של היריב. אסור שחובת ההצלה תביא להתעלמות מן העובדה שכל ישראל אחים, וכל אחד יקר לא פחות מזולתו.

בהקשר זה קבעה התורה את חובת התשלום על נזק הבושת המודיעה כי לא רק גופו של האדם וממונו הם בעלי ערך, אלא גם כבודו ראוי לשמירה ולהגנה. שני לימודים אלו נובעים מהופעתה המיוחדת של תורת ארץ ישראל המתרוממת מעל חיי החומר הפשוטים ודואגת לשמו של האדם גם בשעה שגופו החומרי אינו אתנו, וכן לכבודו, אף בשעה שנראה כאילו הותרה הרצועה לשם הגנה עצמית.

הידיעה כי גם למעשי צדק יש לשים גבול לבל יהפכו לאכזריות - מביאה אותנו אל המצווה הבאה, איזון המשקלות: "לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן". מלבד שמירת הצדק הממשית והפשוטה בשעת משא ומתן, יש בכלל אזהרה זו גם שלא ננהג 'איפה ואיפה' בין אדם לחברו. אזהרה זו כוללת, כאמור, גם את היחס לרשע, ועל כן אין להעלות על הדעת לפגוע בו מעבר לעונשו הקצוב בתורה. שמירת הצדק היא הנותנת לישראל את הזכות לחיות בארץ הקודש, שבה שוכן מקור האמת והצדק המרחיק כל עושי עבירה: "למען יאריכו ימך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך".

גם מעשה עוול קטן יכול לגרור בגלגול הנסיבות את העוולות העולמיות הגדולות, ועל כן סמכה התורה לאזהרת צידוק המשקלות שבביתו של כל אחד ואחד את אזהרת המלחמה ברשעתו העולמית הכללית של עמלק, שדימה להכרית את ישראל ביציאתם ממצרים.

ראויה אזהרה זו לחתום את סדר המצוות המרובות האמור בפרקים האחרונים, שהרי בניינה הפרטי והכללי של האומה עניינו לבסס את הצדק העולמי, ועל כן אין הוא מסתיים רק בתחום מחנה ישראל אלא דורש מאתנו - לאחר השלמת תיקונו הפנימי - לטהר את העולם כולו מן הרשעה במחיית זכר עמלק מתחת השמים.

הקשר בין התיקון העולמי לבין תקנתם של כל עממי תבל מפורסם בדברי הנביאים, אשר קבעו כי בתקומת ישראל בארץ יהיה שלום עולמי בין העמים: "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". לאחר העסק בבניין חיי האומה, המביא תיקון לעולם כולו, אנו עוברים לפרק הבא המתחיל בירור בחשבון הנפש הכללי בין עם ישראל ותולדותיו במשך הדורות לבין ה' אלוקי ישראל המדריכנו ומוליכנו בדרך הישר והטוב.

לפרשת כי-תצא

הרב אליעזר מלמד
רב היישוב הר-ברכה

קדושת המחנה

מותר. פתאום החייל מגלה בתוכו כוחות נפשיים ועוצמות שלא הכיר, ואם לא יזהר לגדור את עצמו, כוחות החיים הללו יכולים לנטות לכיוונים שליליים. ועל כן באה התורה להזהיר את החיילים, שיישמרו מכל דבר רע.

לבד מזאת, כאשר אדם נמצא עם משפחתו, הוא גודר את עצמו יותר מענייני עריות ופריצות, וכשהוא פורש לצבא, כל הסדרים הרגילים נפרצים, והחשש לפריצת הגדרים גובר. בנוסף לכך, יש חשש שיהיו חיילים, שמרוב עיסוקם בענייני הצבא, באימונים, שמירות ופעולות למען העם והארץ, יבואו לזלזל במצוות פרטיות, כמו שמירת הפה והמחשבה מהרהורי עבירה. ועל כן באה התורה לומר לנו כי מחנה ישראל צריך להיות קדוש, ודווקא בזכות קדושתו ננצח במלחמות. וגם אחר המלחמה החיילים צריכים לבנות את משפחתם, ואם יפגעו בצניעותם וקדושתם, יגרמו לעצמם נזק נפשי, ולא יוכלו לאהוב בשלמות את בת זוגם. שהצניעות והקדושה היא היסוד לבניית האהבה במשפחה. נמצא אם כן שהכלל הוא, שבצבא צריך להיזהר במיוחד מאיסורי עריות, ניבול פה, והרהורי עבירה.

דברים שבקדושה במחנה

בנוסף לערך הצניעות לחיילים, למדנו מפרשיית המחנה, שצריך לשמור על נקיון המחנה, שיהיה נקי מצואה וטינוף. ועל כן ציוותה התורה שהנצרך להתפנות, יצא אל מחוץ למחנה

הכוונה להזהיר מהרהורים של ערווה, שנאמר: "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך". ובכלל זה להיזהר מניבול פה וליצנות, שאיסורים אלה קשורים הן לדיבור והן לענייני ערווה. ומדברי חז"ל למדנו, שדיבורים גסים וליצנות עלולים לגרום לנפילת נפשות מישראל (שבת לג, א; ע"י תנחומא כי תצא ג).

כמה טעמים נאמרו לציווי מיוחד זה, וכולם דברי אלקים חיים. הטעם שנזכר בתורה הוא "כי ה' אלוהיך מתהלך בקרב מחנהך", שישראל הם בניו של הקב"ה, והחיילים היוצאים להילחם למען ישראל חביבים לפניו, ועל כן הוא משרה את שכנתו ביניהם כדי "להצילך ולתת איביך לפניך". הרי שהמחנה קדוש כעין קדושת המקדש, והחיילים צריכים להתקדש כעין הכהנים הנכנסים לעבודת הקודש. אבל אם יראה במחנה ערוות דבר, יסלק שכנתו מעמנו. והוסיף רש"י ופירש על פי חז"ל, שדווקא החיילים זקוקים ליותר סייעתא דשמיא, שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ועל כן עליהם להיזהר יותר מכל דבר רע.

והרמב"ן פירש, שידועים מנהגי החיילים במחנות שפרוצים בכל האיסורים. כפי הנראה החיילים שנמצאים בלחץ נפשי של אימונים קשים וסכנות, רוצים להשתחרר מהלחץ, והדרך הקלה לכך, על ידי קלות ראש, ניבול פה ועיסוק בענייני עריות. בנוסף לכך, הצורך להילחם תוך סיכון נפשות פורץ את המסגרות, פתאום דבר נורא כהרג אנשים נעשה

פרשייה שלימה ישנה בתורה על אופיו של מחנה ישראל, שצריך להיות קדוש וטהור (דברים כג, י-טו): "כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע. כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה. והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה. ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ. ויתד תהיה לך על אונך והיה בשבתך חוץ וחרפתה בה ושבת וכסית את צאתך. כי ה' אלוהיך מתהלך בקרב מחנהך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנהך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך".

ככלל, הדרכת התורה לחיילים שבמחנה, להישמר "מכל דבר רע", היינו מכל העבירות שבתורה, ובכללן העבירות שנחשבות רעות במיוחד, כמו עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ומזה שאמרה התורה "דבר רע", למדנו שיש להיזהר במיוחד מעבירות של דיבור. ופירשו חכמים שהכוונה לרמוז לאיסור קללת השם ולאיסור לשון הרע (ספרי שם). וכבר אמרו חז"ל (ערכין טו, ב): "כל המספר לשון הרע - מגדיל עוונות כנגד שלש עבירות, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים".

אולם באופן מפורט הדגישה התורה להישמר במחנה בענייני צניעות, שזו הכוונה המפורטת של "דבר רע", שצריך להישמר מהרהורי עבירה, וכפי שמובא בתלמוד (ע"ז כ, ב): "תנו רבנן: ונשמרת מכל דבר רע - שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה". וכן משמע מסוף הפרשייה, שעיקר

במצב של פיקוח נפש, כל המצוות נדחות, ולא רק שישה דברים אלו. אלא שראו חכמים, שאם החיילים יצטרכו להקפיד על ששת הדברים בתנאי השטח הקשים, תגרם להם הכבדה גדולה, שבעקפיץ אולי תגרם לפגיעה ביכולתם בקרב, ולכן פטרום. למשל, אם יצטרכו לשאת על גבם לכל מקום מים לנטילת ידיים ועצים להבערת אש, יתעכבו מאוד. וכן אם יצטרכו לקבור כל הרוג בבית קברות מסודר, יצטרכו לעיתים להוליכו על גבם במשך ימים, ולא יוכלו להתפנות להתמודדות עם האויב. וכן אם יצטרכו לבקש בכל מקום רשות מבעלי הקרקע לחנות בגבולם ולקחת עצים, יתעכבו מאוד. על כן הפקיעו חכמים את רשות בעלי הקרקע והעצים לטובת החיילים. אמנם צריך לציין, שכיום, ברוב הדברים הללו אין מקילים. למשל, כיוון שיש לצבא כלי רכב, ניתן להביא כל הרוג לבית קברות. וכן ניתן בקלות להביא מים בשפע לנטילת ידיים. והואיל ויש אמצעי קשר, ניתן לתאם מראש את מקום החנייה בלא לפגוע בבעלי הקרקעות.

מכל מקום למדנו מהיסודות הללו עקרון. מצד אחד, בדברים שעלולים לעכב ולשבש את הפעילות המלחמתית, יש לסמוך על דעות המקילים, כפי שהקילו חכמים בששת הדברים. ומאידך, בדברים שאינם עלולים לשבש את הפעילות המלחמתית, יש להדר ולהתקדש במחנה. על אחת כמה וכמה בזמן של אימונים, שיש להחמיר ולדקדק יותר מאשר בזמנים אחרים.

(מתוך 'פניני הלכה', העם והארץ, באדיבות מכון תורני-הר-ברכה)

מצינו מצד אחד שהתורה הזהירה אותנו להישמר במחנה מכל דבר רע, שנאמר (דברים כג, י): כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע. וכפי שלמדנו (הלכה ו) שלושה טעמים עיקריים לכך. א) שהשכינה שורה בקרב מחנה ישראל. ב) שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ולכן דווקא בצבא צריכים להדר יותר במצוות כדי להיות זכאים לעזרת ה'. ג) חיי הצבא עלולים להוריד את רמתו הרוחנית של החייל, וכנגד זה עליו להתחזק יותר בשמירת המצוות.

מנגד, פטרו חכמים את החיילים היוצאים להילחם, מעת צאתם למלחמה ועד חזרתם, משישה דברים. ואלו הם: א) מותר להם להביא עצים מכל מקום בלא לחשוש לגזל. ב) פטרו אותם מלחזור אחר מים לנטילת ידיים לפני אכילת פת. ג) התירו לחיילים לאכול פירות דמאי, היינו פירות שחכמים חייבו לעשר מספק, ובמחנה פטרו את החיילים מכך. ד) פטרום מלהניח מאכל שתי סעודות לצורך עירוב חצרות ועירוב תחומין. ה) מותר לחיילים לחנות ולעבור בכל שדה בלא לחשוש שיגרמו נזק לבעל השדה. ו) חיילים שנהרגו נקברים במקום נפילתם (עירובין יז, א). וכל זה הותר דווקא בעת שיוצאים למלחמה. אבל בזמן אימונים, לא התירו חכמים את ששת הדברים הללו. גם במוצבים קבועים בעת שהחיילים עוסקים בשמירה על הגבול, לדעת הרב הרצוג (היכל יצחק או"ח מז) לא התירו את ששת הדברים הללו.

ששת הדברים הללו הותרו גם במצב שאין בו חשש פיקוח נפש, שכן

ויתפנה, ואח"כ יכסה את צואתו. וכפי שנאמר (דברים כג יג-טו): וַיִּד תְּהִיָּה לְךָ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּצְאָתָּ שָׁמָּה חוּץ. וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לְךָ עַל אֲזִנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרָתָה בָּהּ וְשִׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צִאָתְךָ. פִּי ה' אֱלוֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶה לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבַר וְשָׁב מֵאֲחֻרָיִךָ. שכל זמן שיש צואה במחנה, אסור לומר במחנה דברים שבקדושה, וה' המתהלך בקרב מחנה ישראל עלול לסלק את שכינתו מהמחנה. הרי שבנוסף לשמירה בענייני צניעות, צריכים להקפיד לעסוק במחנה בדברים שבקדושה: לקיים את התפילות, לברך את כל הברכות וללמוד כמידת האפשר. שכן מגמת ציווי התורה לשמור על נקיות המחנה כדי שיוכלו לומר בו דברים שבקדושה.

אמרו חכמים (מגילה ג, א) שמלאך ה' שהתגלה אל יהושע, נזף בו על שבלילה, בעת שלא עסקו בהכנות למלחמה, בטלו מלימוד תורה. ואכן אח"כ בלילה שלפני מלחמת העי, למד יהושע תורה, שנאמר (יהושע ח, ט; ח, יג): וַיִּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵם, וַיִּלְךָ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵמֶק, ואמרו חכמים (מגילה ג, ב): "מלמד שלן בעומקה של הלכה".

ואמנם לא כל חייל מסוגל להגיע לרמתו של יהושע בן נון ולעסוק בעומקה של הלכה בלילה שלפני הקרב. וגם בזמן האימונים לא קל ללמוד בשקידה. מכל מקום צריך כל חייל להקפיד על קיום התפילות ולהשתדל ללמוד תורה כפי כוחו, ולכל הפחות מספר דקות בכל יום, לבטא בכך את קדושת המחנה.

האם בצבא צריכים להקל או להחמיר

כידוע, פעמים שיש בהלכה חילוקי דעות, יש מקילים ויש מחמירים. בדרך כלל ההלכה נפסקת על פי דעת הרוב, ובשעת הדחק סומכים על דעת המקילים. והמהדרים משתדלים להחמיר אף כדעת המיעוט, כדי לצאת ידי חובת כל הפוסקים. השאלה כיצד ראוי לנהוג בצבא, האם לנטות לקולא או לחומרא.

אגרות קודש - למרן הראיה קוק זצ"ל

הרב שלמה לוי

ראש ישיבת ההסדר ונשיא הגרעין התורני ראש"צ

אגרת תקנ"ה

אגרת תקנ"ה - סגולת ישראל

המידה שהבחירה מסייעה את גילויה, ע"כ הכול תלוי לפי רוב המעשה וקדושה האמונה ותלמוד-תורה. והשי"ת, הנוהג בחסדו בכל דור, מסדר הוא את סדרי הנשמות הצריכות להופיע בעולם: לפעמים כוח-הבחירה מתגבר וכוח-הסגולה עומד במצב ההעלם ואינו ניכר, ולפעמים כוח-הסגולה מתגבר וכוח הבחירה עומד במצב הנעלם. וכל עיקרה של ברית - אבות, שאיננו פוסק אפילו כשתמה כבר זכות- אבות, הוא בא מצד כוח-הסגולה, ובעקבא-דמשיחא מתגבר ביותר כוח-הסגולה, שהוא תוכן "זוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", כלומר לא מצד הבחירה שהיא באה מצד המעשים הטובים שבבנים ומצד התשובה, אלא למען שמו, המתגלה ע"י זכירת חסדי אבות."

"ידע הדרת גאונו, ששני דברים עיקריים ישנם שהם יחד בונים קדושת-ישראל וההתקשרות האלהית עמהם. הא' הוא סגולה, כלומר טבע הקדושה שבנשמת ישראל מירושת אבות, כאמור: "לא בצדקתך ... רק באבותיך חשק ד' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם", "והייתם לי סגולה מכל העמים". והסגולה הוא כח קדוש פנימי מונח בטבע-הנפש ברצון ד', כמו טבע כל דבר מהמציאות, שאי-אפשר לו להשתנות כלל, "כי הוא אמר ויהי", "ויעמידם לעד לעולם". והב' הוא ענין-בחירה, זה תלוי במעשה הטוב ובתלמוד-תורה.

החלק של הסגולה הוא הרבה, באין ערוך כלל, יותר גדול וקדוש מהחלק התלוי בבחירה אלא שברית כרותה היא, שהסגולה הפנימית לא תתגלה בזמן הזה כי אם לפי אותה

סגולת ישראל

שאי אפשר שתהיה האהבה בטלה לעולם, שהרי האהבה שהשי"ת אהב ישראל לא הייתה תלויה בדבר כלל... רק שבחר באברהם ובזרעו מצד עצמם, ולא בשביל דבר שהיה אפשר לומר כאשר בטל אותו דבר בטלה אהבה", כדברי המשנה "אהבה שתלויה בדבר" (מצד המעשה הטוב שיעשה האדם) "בטל הדבר בטלה אהבה" (המעשה הטוב התבטל גם בטלה אהבה כגון נח שעשה את המעשה הנכון אך זרעו לא המשיך בכך בטלה אהבה) "אהבה שאינה תלויה בדבר" (אהבת ד' את האבות וזרעם אחריהם אינה תלויה בדבר) "בטל הדבר לא בטלה אהבה" (גם כאשר יהיו אנשים חוטאים באומה, אין הדבר מבטל את הבחירה האלוהית באומה הישראלית).

"הבחירה האלהית בישראל, זאת היא סגולתה המיוחדת של כנסת ישראל, שהוא דבר העומד ממעל מכל למוד, למעלה מכל הבנה ומכל הסתגלות מעשית. בחירה עליונה היא זו מתוך

המהר"ל מפראג בספרו נצח ישראל (פרק יא) מבאר לנו את נקודת העומק המופיע באומה הישראלית, ההבנה שישנה בחירה אלוהית באומה הישראלית ומתוכה מופיעים הפרטים באומה. המהר"ל פותח בתיאור של התורה אודות נח, שהיה "איש צדיק ותמים" זו בחירה אישית בנח אך לא בצאצאיו, נח נבחר בשל מעלתו האישית ולכן "בחירתו היא אישית". אך לגבי אברהם אבינו אין התורה מציינת את צדקתו ומעלותיו, הטעם לכך שמאברהם אבינו העולם הרוחני עובר שלב למדרגה אחרת לא אדם פרטי אשר ישנה את העולם ויתקנו, אלא אומה שלמה שמטרתה 'לתקן עולם במלכות שדי' "באברהם לא היה בחירה פרטית רק באומה הישראלית שהם זרעו... וזה בחירה כללית".

אהבת ודבקות ה' בישראל היא נצחית, לכן מובטחים ישראל בגאולה העתידה "בא להודיע תקוות ובטחון ישראל בגלות

בעולם ונתנו לו ביטויים בחיים ובאורחות חיייהם. הם אפשרו לגלותם דרכם, אומה שלמה שכל עניינה לגלות את המציאות האלוהית בעולם. "הענין האלוהי" קרי ההתקשרות בהקב"ה ולחיות את האידיאליים שלו במציאות הלכה למעשה, הופיעה באבות הקדושים ולאחר מכן, נהפך להיות הטבע של כול האומה כולה, ושיא ההתקשרות היא היכולת הנבואית. "אבל אין כל אומה שבעולם שהמושג האלהי יהיה שורה על עצמותה כי אם כנסת ישראל, שחפצה שאיפתה ומגמתה, שגורם קיומה הוא החפץ היותר כביר, יותר נאור ויותר עליון עדי עד". "הסגולה" היא טבע הקדושה שמופיע באומה מכוח האבות, שאינו משתנה כמו כל דבר הנמצא במציאות השומר על טיבעו.

"אצל העמים כולם יכולים, לפי המצב ההווה שבאנושיות, רק יחידים להיות מתנשאים למדרגת הצדק, אבל אין מעמד לשום אומה בעולם שיהיה הצדק חותמה, ושיהיה היושר האלהי שאיפתה היותר אדירה ופנימית, כי אם עם-ד' אלה. אנחנו הננו מוצאים את עצמנו מצד טבע לאומנו, כי החפץ הנשא לצדק האלהי שישלוט בקרבנו ובעולם, - זהו אדיר חפצנו הכללי" (עקבי הצאן, עמ' קכד).

התוספות (שבת דף נה) מלמד בשם רבנו תם "דזכות אבות תמה (הזכויות שאבות האומה נתנו לאומה כמו אשראי, יכול קו האשראי להסתיים) אבל ברית אבות (הקשר האלוהי הנצחי בין הקב"ה לעם ישראל) לא תמה (אינו מסתיים הקשר האלוהי) כמו שכתוב (ויקרא כו) "וזכרתי את בריתי יעקוב" וזה נאמר אף לאחר הגלות, ואנו מזכירים בתפילות את הברית שאינה בטלה לעולם". נקודת הסגולה היא זאת שמאפשרת את הופעת המצוות, כלומר, לולי יצירת הסגולה לא תינתן התורה והמצווה לעולם.

הכרה של סגולת הויה מיוחדת באומה זו, המחטבת אותה ביחוד מכל העמים, אשר הם ראויים להשתמש במושגים אחרים של סגולת האדם, בסגולת השכל האנושי, בסגולת מוסרו, בסגולת חושו העדין ליופי ותפארת החושים, אבל לא בסגולה העליונה האלהית, בסגולתה של תורה, של הארת המגמה האלהית בכל יצוריו, בפרטיהם ובכלליהם, המובלטת באותיותיה של תורה, במצותיה, חוקיה ומשפטיה, וכל התגלותה האלהית האין סופית, - זאת היא מתנת ישראל הנבחרת. הסגולה הזאת, היא, היא, הבסיס לכל הלמוד ולכל הקיום הפעולתי של תורה, והיא, היא, המשלימה את כל העולם האנושי של כל העמים, שרק אז יש לכל התכסיסים של סגולת האדם אחרית ואחיזה אידיאלית אמיתית אלהית במציאות, ע"י מה שמתוך כללם נבחרה אומה קדושה זו, המופיעה באצילות קדושתה של תורה, להאיר את כל המחשכים ולהגיה אור יקרות על כל האורות הרוחניים והמעשיים אשר לכל העמים תחת כל השמים" (עולת ראי"ה, ח"א, עמ' ס).

הבחירה באומה הישראלית, היא הביטוי של ההתאמה בין המושג 'ישראלי' הרעיון הרוחני (בראשית רבה) שנוצר לפני בריאת העולם, והגיע למימוש וגילוי באומה הישראלית. האומה היא בהגדרה קשורה בקשר בל יינתק בינה לבין רביה שבשמים הקב"ה ל"בנים אתם לד' אלוהיכם" - "בני בכורי ישראל", וכשם שבין הבן לאביו לא יהיה ניתוק ופירוד, היות וזאת מציאות שהוא האב המולידו והוא בנו, כך, בין האומה לאביהם שבשמים לא יהיה ניתוק. האומה הישראלית מצד מהותה הינה טהורה, רק גורמים חיצוניים גורמים לירידתה, לכן, בפרטים יכולים להיות חסרונות וחטאים אבל מצד הכלל "כולך יפה רעיתי ומום אין בך". בחירה זו נובעת מעצם "הסגולה הישראלית", סגולה זו נובעת מזכות אבות האומה אשר יצרו את "המרכבה לשכינה" הם גילוי את האור האלוהי

הבחירה החופשית

האדם נבחן לפי מעשיו ומכך נובע השכר והעונש על מעשיו, אך בדורנו יבוא לידי ביטוי יותר כוח הסגולה, ההבנה שאנו כאומה וכל פרט בתוכה נושא בתוכו את השליחות והמטרה הכללית עבור העולם כולו, גילוי שמו של הקב"ה בעולם.

היסוד המרכזי בעבודת ד' של האדם והעולם כולו, היא ההבנה שישנה בחירה חופשית לכל אדם לפעול לפי כוחותיו ובחירותיו בעולם. בחירה זו נובעת מעוצם החופש אשר בנפש שלו, לכן כל אחד צריך לקחת אחריות על מעשיו ופעולותיו.

נושאים במשנת הראי"ה קוק - 'אורות התשובה':

שָׁבְנוּ הֲלֹא הוּא בָּא מֵהִתְאַמְתְּנוּ אֶל הַכֹּל, וְאִיךְ אֶפְשֶׁר לִהְיוֹת קְרוּעַ מִן הַכֹּל, פְּרוּר מְשֻׁנָּה, מְפָרֵד כְּאֶבֶק דֶּק שְׁפֵלֵא נֶחֱשֵׁב. וּמִתּוֹךְ הַכֶּרֶה זֶה, שֶׁהִיא הַכֶּרֶה אֱלֹהִית בְּאֵמֶת, בָּאָה תְּשׁוּבָה בְּחַיֵּי הַפְּרָט וּבְחַיֵּי הַכֹּלָל.

ביאורים

תשובה אמונית ותשובה שכלית

הסוג השני של התשובה, 'הדתית', מתחיל מבחוץ ולא מבפנים. התורה מצווה עלינו לחזור בתשובה, ומבטיחה לנו שהתשובה אכן אפשרית וניתן לפתוח דף חדש ונקי למרות משקעי העבר. מתוך לימוד התורה, מתחזק בנו הביטחון בכוחה של התשובה, ומתעורר בנו הרצון לממש אותה בפועל.

שני הסוגים הראשונים של התשובה מציינים שתי קטבים, שלפעמים אף מנוגדים זה לזה. התשובה הטבעית נובעת מתוך חוויה פנימית ותשוקה עזה, אבל היא חסרת משמעות והבנה. לעומתה, התשובה האמונית נובעת מתוך עיון במקורות, ובאה לידי ביטוי בקיום מצות ה', אבל היא עלולה להיות מנוכרת לרגש ולרצון הפשוט של האדם.

הסוג השלישי של התשובה, 'השכלית', ממזג את שני הצדדים גם יחד. התשובה הזו מתארת השקפת עולם מסודרת שהאדם רוכש לעצמו במהלך החיים. הוא מעמיק בלימוד התורה, עד שהוא תופס את הרעיון הכללי שגנוז בה, ולא מסתפק ברשימת מטלות ודרישות מפורטות. הוא מבין את התכלית של העולם והאדם, את המבנה של כוחות החיים וההרמוניה ביניהם, עד שהתורה פוגשת את עולם הנפש ולא מדלגת מעליו. הוא חש איך התורה משרטטת את מפת הנפש שלו בדיוק נמרץ, והספר והלב מתאחדים.

המניעים השונים לתשובה, משפיעים גם על תהליך התשובה עצמו: התשובה הטבעית נועדה לנקות ייסורי מצפון ולהגיע לשלוה נפשית. התשובה האמונית נעשית מתוך מילוי צו עליון או פחד מעונש. שתיהן מתארות אדם שלא מעוניין לערוך טיפול שורש, אלא רק 'להסתדר' ולהמשיך הלאה. המצב הזה נקרא תשובה מיראה, המעידה על ריחוק בין האדם לבורא, כאשר האדם מרגיש מאוים, ומוכן לוותר על רצונו מפני רצון ה'.

התשובה השכלית עולה מתוך הזדהות עמוקה עם דבר ה', ותחושה של התאמה מובנית בין הנפש והתורה. היא מתארת אדם שעושה את רצונו כרצון ה', ולא חש כל סתירה ביניהם. הוא בוחר בחיים של שליחות, ומסדר על פיה את המידות, המחשבות והשאיפות. המצב הזה נקרא תשובה מאהבה, המעידה על קירוב וחיבור בין האדם לבורא, שבכוחה 'להפוך זדונות לזכויות': אישיות שמאמינה בקדושה הטבעית של הנפש, מסוגלת לזהות גם בתוך מעשה העבירה את כוחות

פרק א'

תשובה אמונית ותשובה שכלית

אחרי התשובה הטבעית באה האמונית, היא החיה בעולם ממקור המסורת והדת, שהיא עוסקת הרבה בתשובה. התורה מבטיחה לשבי פשע סליחה. חטאות היחיד והצבור נמחים על ידי תשובה. הנביאים מלאים הם דברים נשגבים על דבר התשובה. בכלל, כל ערך התוכחה התורנית, פנוי הוא על התשובה האמונית. במעמקה ישנם פרטים לאין חקר, אשר אך כלליהם היסודיים דורשים הרחבת דבורים וביאורים רבים.

התשובה השכלית היא אותה שפכר רכשה לה את הטבעית והאמונית, שפכר באה למדרגה העליונה, אשר לא רק צער גופני או נפשי ורוחני, ולא רק השפעת המסרת והקבלה, אם מפחד ענש או רשם כל דבר חק ומשפט הבא מהן אל פנים הנפש, גורמים הם את התשובה, כי-אם הכרה ברורה, הבאה מהשקפת העולם והחיים השלמה, אשר עלתה למעלתה אחרי אשר התפקיד הטבעי והאמוני כבר רשמו בה יפה את רשומיהם.

תשובה זו, הכלולה מהקודמות, היא מלאה כבר אשר אין קץ, היא מהפכת את החטאים כלם לזכיות, מכל השגיאות היא מוציאה למודים נשגבים, ומכל ההשפלות - עליות נהדרות. זאת היא התשובה שעיני כל אליה נשואות. שהיא מוכרת לבא ושופה לבא.

פרק ב'

תשובה פתאומית ותשובה הדרגתית

לגבי משך זמנה, התשובה מתחלקת לשני חלקים: תשובה פתאומית, ותשובה הדרגתית.

הפתאומית באה מתוך איזה ברק רוחני הנכנס בנשמה, בפעם אחת מפיר הוא את הרע ואת הפעור של החטא ונהפך לאיש אחר, וכבר מרגיש הוא בקרבו השתנות גמורה לטובה. תשובה זו באה על ידי איזו הופעה של סגלה פנימית, על ידי איזו השפעה נשמתית גדולה, שראוי לחפש את נתיבותיה בעמקי תעלומה. התשובה הפתאומית

וישנה תשובה הדרגתית. לא ברירה הברירה בקרבו להתהפך מן העמק של הרע אל הטוב, אלא מרגיש הוא שצריך להיות הולך ומטיב דרכיו וארחות חייו, רצונו, הלך-מחשבותיו, ובמהלכו זה הולך הוא וכובש לאט לאט את דרכי הישר, מתקן את המדות, מטיב את המעשים, מלמד את עצמו איך להתכשר יותר ויותר, עד שהוא בא למעלה רמה של זכויות ותקון. התשובה ההדרגתית

התשובה העליונה באה מהברקה של הטוב הכללי, של הטוב האלהי השורה בעולמות כלם, אור חי העולמים. נשמת-כל האצילית מצטיירת לפנינו בהודה וקדשתה, כמה שהלב יכול לספג. והלא באמת הכל הוא טוב וישר כל כך, והישר והטוב

סוגי תשובה

תְּשׁוּבָה פְּתָאוּמִית, וְתְּשׁוּבָה הִדְרָגִית. שני סוגים אלה של תשובה יכולים להופיע באותו אדם בזמנים שונים. בנוסף לכך אנו מוצאים שלושה אפיונים נוספים לסוגי התשובות: **א. לפי סוגי הנשמות.** יש מי שנפשו נוטה לסוג אחד של תשובה. עליו להכיר זאת ועל פי זה למצוא את דרך התשובה המתאימה לו [עייני אורות התשובה, יד, יז].

ב. שיטות שונות בעבודת ה'. הרב קוק מחלק, למשל, בין היהדות הליטאית הדוגלת בהתפתחות הדרגתית ומובנית, לעומת היהדות החסידיה שהולכת בשיטה השנייה של הדילוג הפתאומי [שמונה קבצים ה, סב].

ג. הנהגות שונות בגאולה. יש הבדלים בין הדורות השונים כמו בין דור יציאת מצרים לדור הגאולה העתידה (עייני אגרות ראי"ה ג, תשנ"ג).

קונה עולמו בשעה

הַפְּתָאוּמִית. למשל, רבי אלעזר בן דורדיא היה שטוף ביותר בעֲבֵרָה, והתעורר לתשובה בפעם אחת. יצאה בת קול ואמרה שהוא מזומן לחיי העולם הבא, ועל כך אמר רבי "יש הקונה עולמו בשעה אחת" [עבודה זרה יז, א].

שלבים בתשובה

וְיִשְׁנֶה תְּשׁוּבָה הִדְרָגִית. הרמב"ם מפרט ארבעה שלבים עיקריים בתהליך התשובה - הכרת החטא, חרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד שלא לעשותו [הלכות תשובה ב, ב]. אך בכל שלב משלבים אלה קיימים שלבים נוספים: **רבנו יונה** מונה עשרים וארבעה דברים המעכבים את התשובה [שערי תשובה שער ראשון, נב]. **רבנו בחיי** מונה מספר דברים שעל האדם לדעת כדי לשוב בתשובה שלמה [חובות הלכות שער התשובה, ג], ומוסיף גם תנאים שהתשובה תלויה בקיומם [שם, ה].

(באדיבות עמותת "בשביל-הנשמה", מתוך מיזם "הלימוד היומי באמונה", להצטרפות ולקבלת הלימוד בדוא"ל: Emunadaf@gmail.com)

החיים הטובים שאיבדו את דרכם. במקום להתנער מהחטא, היא רותמת את עוצמות החיים הגנוזות בו - לעבודת ה', ומתקנת אותו.

פרק ב' - ביאורים

התפקיד של התשובה הוא לחבר את הנפש של האדם עם רצון ה'. היא אמורה לטפל במגוון רחב של כוחות שמרכיבים את החיים שלנו: מחשבות, מידות, דיבורים, מעשים, רגשות, שאיפות. את כל אלו היא מנסה לרומם לגובה רוחני, אצילי וטהור. התשובה לוקחת שאיפות שחולמות להגיע כמה שיותר רחוק, ומכניסה את כל אלו למרחב של זמן ומגבלות אנושיות. היא מחברת בין עולמות שונים וסותרים, היא מדברת אל הגוף בשפה של נשמה.

לגוף ולנשמה דפוסי התנהגות שונים לחלוטין. כשהם מחליטים לשתף פעולה ביניהם, מישוהו יצטרך לוותר. או שהנשמה תוותר על היכולות העל טבעיות שלה, תנמיך קומה, ותעבוד עם הגוף לפי הכלים שלו. היא תציב יעדים קרובים להשגה, ובהדרגה היא תוביל את הגוף לזיכוכ האישיות צעד אחר צעד. או שהנשמה תמשוך אליה את הגוף, ותכבוש אותו. היא תרומם אותו בבת אחת, ותהפוך אותו לכלי שרת מקודש בעבודת ה'.

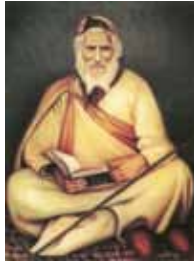
את שתי הדרכים הללו מתאר כאן הרב קוק. ב'תשובה פתאומית' הנשמה סוחפת את הגוף בעקבותיה, וב'תשובה הדרגתית' הנשמה נותנת לגוף להכתיב את הקצב. האופי של התשובה נקבע על פי נקודת הפתיחה שלה. התשובה המצויה יותר היא ה'הדרגתית', שנובעת מתוך תהליך מתמשך של פיתוח מודעות עצמית, ותשומת לב. עם הזמן האדם מפנים שהגיע הזמן לשנות הרגלים ולסלול דרך חדשה. ההכרה הזו מחלחלת לאיטה, ויחד איתה הוא עמל על תיקון מדוקדק ומפורט של הנפש, לפי כוחותיו. התשובה העליונה היא ה'פתאומית' שהופכת את האישיות מקצה לקצה. התשובה הזו לא תלויה בתובנות שהאדם רכש, אלא יונקת את כוחה ממקור נסתר ופנימי בעומק הנשמה, שמעניק לאדם אנרגיות רוחניות בעוצמה גבוהה, הרבה מעבר ליכולת הקיבול הטבעית שלו.

מהו אותו מקור נסתר? זוהי השייכות של האדם הפרטי אל הכלל. תחושה עמוקה שהאדם לא חי לעצמו, אלא הוא חלק בלתי נפרד מכל הבריאה שממלאת את תפקידה. מאורות השמים 'עושים באימה רצון קונם', האדמה מגדלת ומצמיחה עצים ופירות, האומנים ובעלי המקצוע משכללים את העולם - וכל אלו תובעים גם ממנו למלא את ייעודו. הרצון המובנה באדם להתאים את עצמו לסביבה, מחבר אותו לה'.

הרחבות

תשובה ודאית - "התורה מבטיחה לְשִׁבִי פֶּשַׁע סְלִיחָה" -
"וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין" [רמב"ם הלכות תשובה ז, ה].

לשולחן שבת פרשת כי-תצא

מתורתו של ה'אביר יעקב' -
רבונו יעקב אבוחצירא זיע"א

הכל תלוי בזכות מעשיו הטובים

בתשובה כראוי חוזר לו כל מה שנטלה ממנו:
מצוות המועילות להכניע את יצר הרע

וזהו שאמר פי תצא למלחמה על איביך, הוא יצר הרע, שאין אויב יותר ממנו. ותדע באיזה כלי זין תהיה נלחם עמו, הם הרמוזים במלת תצא, ראשי תבות תפלין ציצית אות, 'אות' רומז לאות ברית ולאות שבת. עוד, תצא ראשי תבות תפלה צדקה אור, ו'אור' היא התורה הנקראת 'תורה אור' (משלי ו כג). עוד, תצא ראשי תבות תענית צדקה אור, על דרך צום קול ממון. אם יש בידך המצות האלה על תקונם תוכל לעשות מלחמה עם יצר הרע, ועל ידי זה ונתנו ה' אלהיך בידך, ימסרנו הקדוש ברוך הוא בידך ויהיה כבוש תחת ידך. ולא זו בלבד, אלא אף מה ששבה ממך מעקרא המצות שעשית בעודך לא טוב ונטלה אותם הסטרא אחרא, עכשו הכל ישוב לך, וזהו ושבת שבינו, דהיינו, מה ששבה ממך תחזור אתה ותקחנו ממנו:

(פיתוחי חותם פרשת כי תצא)

כי תצא למלחמה על איביך, ונתנו ה' אלהיך בידך, ושבת שבינו (דברים כא י).

יש לזקוק, הנה לה למימר 'כי תלחם עם אויביך'. ועוד, מה שאמר ושבת שבינו, הנה לה למימר 'ושבת אותי'. ואפשר לרמז, דכל עשית המלחמה של בני ישראל, בין עם אויביהם שהם אמות העולם, בין עם יצר הרע שאין אויב גדול ממנו, הכל תלוי בזכות גדולה של מעשים טובים, זהו הצרי הגדול המועיל במלחמה, וכמו שזאמר (ויקרא כו ג) 'אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו', מה כתיב תמן (פסוקים ז-ח), 'ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב, ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו'. וכן אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים כו ג) 'אם תחנה עלי מחנה לא ירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', דהתורה ומעשים טובים הם המכניעים ומתישים כח הסטרא אחרא וכל חילותיה. והנה כשהאדם אינו הולך בדרך טוב, המצות שעושה באותו זמן נוטלת אותם הסטרא אחרא והם חיותה, וכשחוזר ושב

מלחמת היצר בכל יום

(איוב ג יז) 'ושם נוחו יגיעי כח', דיינו מה שיגענו. והנה המלחמה הזאת שנלחם האדם עם היצר הרע, היא הגורמת לו ללמד תורה לשמה ולהתפלל תפלה כראוי ולקיים מצות כראוי, שאם לא נלחם עם היצר הרע והכניעו, אינו יכול לקיים המצות. וזהו שאמר טוב לי כי צניתי, דהיינו, על ידי מלחמת יצר הרע שאני נלחם עמו, דזה הענוי לטובתי, למען אלמד חקיה, דעל ידי זה אני לומד תורה ומקיים מצות עשה שהם חקיה:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ט)

טוב לי כי צניתי, למען אלמד חקיה (תהלים קיט עא).

עכשו בא לומר, דמה שרודף יצר הרע וגונדא דילה אחר האדם בכל יום לפתותו להחטיאו, ובכל יום מתחדש עליו, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו' (סוכה נב:). והצדיק נלחם בכל יום עם יצר הרע, ויצר גדול יש לו במלחמת יצר הרע בכל יום. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במדרש (בר"ט ה), מפני מה צדיקים מתים, אלא כל זמן שהם חיים הם נלחמים ביצרים, כיון שהם מתים הם נחים, שזאמר

מעלת הצדיק היגע ונחלש במלחמת היצר

ג טז) 'ושם ינוחו יגיעי כח', דזה אומרים אותו הצדיקים כשהולכים לאותו עולם, שאומרים דינו מה שיגענו עם יצר הרע. נמצא שצער גדול יש לצדיקים במלחמת יצר הרע, ועמל גדול. ומטעם זה שאדם חלש ותש כח כנגד יצר הרע ויצר גדול יש לו עמו, סברא היא דהקדוש ברוך הוא ירחם עליו ויקבל תשובתו וימחל לכל עוונותיו. וזהו שאמר ראה עניי ועמלי, דהינו, שאני לגבי תקף יצר הרע נחשב כעני, ואפלו הכי אני טורח בעמל גדול כדי להנצל, ובעניות ובעמל אלה תראה ושא לכל חטאותי:

(אלף בינה מזמור כה בתהלים)

ראה עניי ועמלי, ושא לכל חטאותי (תהלים כה יח).

הנה בא להזכיר הדברים שבשבילם ראויה שתקבל תשובתו וימחל לו לכל חטאותיו. והוא שאמרו רבותינו ז"ל (קידושין ל:), קשה יצר הרע שאפלו בוראו קראו 'רע', שנאמר (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעריו'. ועוד, קראו 'אבן' (סוכה נב.), שנאמר (יחזקאל לו כו) 'והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר'. הרי בפרוש דיצר הרע הוא אבן, והאדם הוא בשר, והיכי דמי שיעמד הבשר נגד האבן ויערף עמו מלחמה אלמלא סייעתא דשמייא:

ומהאי טעמא דרשו רבותינו ז"ל (ב"ר ט ה) על פסוק (איוב

מחשבה המועילה לאדם להתגבר על יצרו

'אתון נורא יקדתא', לומר כשמבעיר יצר הרע הגוף, יחשב האדם שגיהנם פתוחה כנגדו ובאה לשרפו, וזהו 'אתון נורא יקדתא', ויתאפק שלא לחטא, ואז הקדוש ברוך הוא עוזרו: וזהו שאמר כי תשיתמו כתנור אש, דהינו כשבאו להחטיאך חשבת באותה שעה שתנור אש בא לשרוף ונתאפקת שלא לחטא, ומיד הקדוש ברוך הוא באפו בלעם ואכלתם אש:

(מחשוף הלבן פרשת מקץ)

תשיתמו כתנור אש לעת פניך (תהלים כא י).

הכונה דבשעה שמתגבר יצר הרע על האדם להחטיאו ומבעיר אש בגופו של אדם לחטא, באותה שעה יחשב האדם שגיהנם פתוחה פיה ובאה לשרפו, ויתאמץ שלא לחטא, ואז באותה שעה הקדוש ברוך הוא עוזרו ומכבה האש של יצר הרע:

ואפשר דזה רמז בתורה כשהתחיל בעריות שאמר (ויקרא יח ו) 'לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'', דמלת 'אני' ראשי תבות

לימוד התורה מציל מיצר הרע

תבלין. משמע מזה דכל מה שייצר הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומועצותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', דהינו אפלו אדם שעדין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתוי יצר הרע. ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הכונה דאמונה וקבלה בידינו דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכך אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

אך צריך האדם ללמד ולקיים, כמו שנאמר (דברים ד ו) 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל חקקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', הכונה דכשישמעון הגוים שנצטויתם על תרי"ג מצות, רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה, ואתם מקיימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופתוי יצר הרע, יתמהו על זה

מאיבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח).

אפשר לרמז, דהנה נחש הקדמוני הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', וליכא מאן דידע למפתי פותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשותו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו (ברכות יז.), ובפרט בשעה שירצה האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שייצר הרע רצונו שלא תעשה המצוה והיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה. וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על ימינו לשטנו, ויתאזר האדם בכח כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכחה הוא שמסייע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:), אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה

המצות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נותנת בי התורה חכמות כדי לעשות המצות בשלמותם. וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה נותנת בי חכמה לעשות מצותיך כתיקונם, וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה תחכמני לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהינו התורה לעולם כך סגלתה שמצלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

תורה מגינה על לומדיה גם כשאינן עוסקים בה אי נמי אפשר לומר לפי מה דקימא לן (סוטה כא.) דהתורה בין בעדנא דעסיק בה ובין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו שנאמר מה אהבתי תורתך, דהינו אני דבק בה תמיד, והטעם משום שהיא מצלת אותי מאויבי שהם יצר הרע וגונדא דחמא דיליה, והתורה היא הנותנת לי חכמה להנצל מיצר הרע וגונדא דחמא דיליה כדי לקיים מצותיך. וזהו מאיבי תחכמני מצותך, דהינו התורה מגנה עלי ומצלת אותי מן החיצונים כדי לקיים מצותיך, משום שהיא סגלתה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו כי לעולם היא לי, דהינו לעולם בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני ומצלא כאמור:

(מעגלי צדק אות מ"ם)

(גלקט ונערך ע"י ישיבת 'אביר-יעקב', מכון 'אור-לישרים', נהריה)

הדבר תמימה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמד, ואתם בתרי"ג יכלתם לעמד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלויה בתורה הקדושה שקבלתם, שכחה גדול מכת היצר הרע, ואינו שנה לנגדה כלום. וזהו שנאמר 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', דהינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים 'עם חכם ונבון', בזאת החכמה שגרמה להם:

נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן בכל התורה הקדושה יכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפך מועצותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמני מצותך, הכונה כיון שהזכיר 'מה אהבתי תורתך', דהינו אני דבק בה ועוסק בה מאהבה לשמה, ובזה אני מבטח שלא ינצחני יצר הרע וחילותיו במועצותיהם, שכח התורה ותחבולותיה, יותר מתחבולות יצר הרע, דהתורה כתיב בה (משלי כד ו) 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה', והינו מלחמתה של תורה. וזהו מאיבי תחכמני מצותך, דהינו תורתך הקדושה שנתת לנו ואני אוהב בה ודבק בה, בכח סגלתה העצומה היא נותנת חכמה בי לעשות מצותיך כתיקונם, ואין יצר הרע מועיל בי במועצותיו ותחבולותיו. וזהו מאיבי תחכמני, דהינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות

גליון שבועי במשנת

מרת האור החיים 'הק' זיע"א

ב'מלחמת היצר' הכתוב מדבר

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל:

- לפנינו בישראל, כאשר נכנסו לארץ וניהלו מלחמות בפועל, היה הפשט בפסוק זה - "כי תצא למחמה על אויבך" - דהיינו על מלחמת כיבוש הארץ, וברמז היינו מפרשים שזה מדובר על מלחמת היצר, ואילו עכשיו - אומר הרבי ר' בונם - בזמן הזה שאין לנו מלחמת מצוה, מוכרחים אנו לומר שפשוטו של מקרא מדובר "במלחמת היצר", כי התורה נצחית לכל זמן! עכ"ד, ודפח"ח.

הספה"ק בפרשתינו מאריכים רבות בענין מלחמת האדם עם יצרו הרע הנקרא 'מלחמת היצר', ומרמזים זאת בכתוב "כי תצא למלחמה על אויבך" שרומז לימלחמת היצר, - כל אחד מפרש עפ"י דרכו, אבל כל הנחלים הולכים אל הים, והצד השווה שבהם שצריך האדם להילחם עם יצרו ולהתגבר עליו.

ובזמננו כהיום הזה - אין פירוש זה אמור בדרך העבודה והמוסר, אלא זהו הפירוש הפשוט והנכון פסוק, כה שח

הכובש את יצרו - אין לך גבורה גדולה מזו

מגיבור "ומושל ברוחו מלוכד עיר".

התבטאות נפלאה התבטא הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא זצ"ל:

- בימי הנעורים דימיתי לעצמי למשול בכל העולם ולא עלתה בידי. חשבתי להיות מושל במדינה, בעירי, ולא הצלחתי. ניסיתי למשול לכל הפחות בביתי ולא השיגה ידי. עד שגמלה בלבי החלטה להתחיל מעצמי, להיות מושל על עצמי; וכאשר החילתי למשול על עצמי, נוכחתי לדעת, שבעצם המושל על עצמו רק הוא יכול למשול על עולם ומלואו.

וכך כותב המאירי בפירושו (לספר משלי) בשם בעלי המוסר:

יש מלך במדינה, יש מלך בביתו, יש מלך בגופו - והמלך בגופו חזק שבמלכים. כי המלחמה עם תכונותיו הטבעיות, שהיא בתוך גופו, חזקה פי כמה מן המלחמה הבאה עליו מבחוץ; ולהישמר מאויבים חיצוניים נקל פי כמה מאשר להישמר מפני הכוחות הטבעיים שהושרשו בקרבו.

גם רבינו האוה"ח הק' אמר לרמז בלשונו הזהב מלחמה זו למלחמת היצר וזלה"ק: "ובדרך רמז תבאר הפרשה על זה הדרך, הנה כל בנין העולם וקיומו תלוי במעשה עם בני ישראל, אם ייטיבו דרכיהם העולם קיים וישמחו השמים ותגל הארץ, גם ה' אלקינו ישמח ויגל בנו, ויושר דרכם של ישראל תלוי בניצחון יצר הרע. ובא הכתוב להעיר האדם כי ביציאתו מהעולם העליון לבוא להעולם הזה יהיה מוכן למלחמה, כי לא יחשוב שאין צריך תגבורת לניצחון זה אלא אדרבה לזו יקרא מלחמה על דרך אומרם (אבות פ"ד מ"א) איזהו גיבור הכובש את יצרו, שאין גבורה גדולה מזו, ולזה אמר למלחמה בפת"ח תחת הלמ"ד" [דהיינו למלחמה הידועה - שהיא מלחמת היצר] עכ"ל.

ואין זה מליצה בעלמא מש"כ רבינו "שאין גבורה גדולה מזו", ודרך העולם לחשוב שגיבור היינו אדם חזק שאינו מפחד מכלום לוחם מלחמות כובש ארצות וכו', אבל האמת היא ההיפך וכמאמר התנא באבות (פ"ד, מ"א) טוב ארך אפיים

הבטחת הכתוב שיתנהו ה' בידו

אצלך למונח קיים בלי שום ספק שבוודאי תזכה להיות "על אויבך".

ואל ירך לבבך לומר אני אדם והוא מלאך איך אוכל לנצחו, וגם לא יהא בלבבך שום בית מיחוש לומר פעם אנצח אותו ובפעם אחר הוא ינצח אותי רק שתאמין זאת שבוודאי ידך תקיפה עליו כשתרצה, ועי"ז יהיה כוחך חזק לערוך מלחמה נגדו ולכבוש אותו ולנצחו, וככל שהאמונה תקועה יותר בלבך, יותר תזכה לנצחו, וזהו שגמר אומר "ונתנו ה' אלקיך בידך" עכ"ד הנפלאים.

ואם יאמר האדם א"כ שכל כך חזק הוא היצר הרע ח"ו אבדה תקותי, על כך אומרת התורה הק' "ונתנו ה' אלקיך בידך" וכדכתב רבינו האוה"ח בהאי לישנא: "ומבטיחו הכתוב שהגם שתקיף הוא היצר מכח האנושי אעפ"כ יתנהו ה' בידו" עכ"ל.

ולדבריו הק' יש לציין את דברי הרה"ק האהבת שלום מקאסוב זצ"ל, דאומר עצה נפלאה ויסוד גדול בעבודת ה' האיך לנצח את היצר, ומפרש בזה את הפסוק הנ"ל "כי תצא למלחמה על אויבך" פי' כשתרצה לאזור חיל לערוך מלחמה נגד היצר הרע הנקרא אויב (ראה סוכה נב.), אזי העיקר הוא שיהא

פניני אור

פנינים נפלאים מדברי רבינו בלשון קלה השוה לכל נפש

והקשו האחרונים דבגמ' (ברכות יט.) איתא להיפוך, אם ראית ת"ח שעבר עבירה 'בלילה' אל תהרהר אחריו 'ביום' וכו' אלא ודאי עשה תשובה. ולפי"ז לא שייך הפירוש בפסוק הנ"ל.

ותירץ הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל (שו"ת להורות נתן חאו"ח סו"ס ח) עפ"י מש"כ בפתחי תשובה (יו"ד סי' שנ"ז) בשם הרדב"ז, דאינו עובר במת בבל תלין אלא בבוקר. ועפ"ז יתפרש, אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, לא תלין נבלתו, דהיינו עד שיבוא היום דאז עובר בבל תלין, דאל תהרהר אחריו ביום וכדאיתא בגמ' ודו"ק.

עובר על בל תלין רק בבוקר

וכי יהיה באיש חטא מות והומת וגו' לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא (כא, כב).

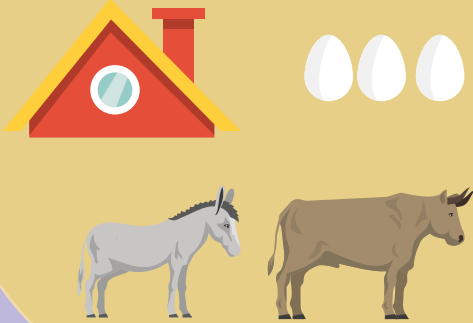
ביאר רבינו האוה"ח הק' עפ"י אמרם ז"ל (ברכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה 'ביום' אל תהרהר אחריו 'בלילה' שמא עשה תשובה, והעמידוהו דודאי עשה תשובה, והוא אומר "ולא תלין נבלתו" כי החטא יקרא נבלה, לא תהרהר אחריו בלילה שהוא זמן לינה אחת, "על העץ" שהוא תלמיד חכם, כי קבור תקברנו" לאותו חטא מעל העץ "ביום ההוא" יעו"ש.

אורו לילדים

החידה השבועית

על אלו מצוות מדבר?

את הפתרונות לחידות שלחו אלינו לכתבת המייל של המדור: leoroletzeirim@gmail.com

שלום לכם חברים,

אנחנו נמצאים בחדש אלול. אמנם, אנחנו בתחילת שנת למודים חדשה, אך בסזימה של שנה, שנת תשע"ט.

הרב קוק קורא לנו לעצור, לחשב על הימים האלו, ולעשות הרבה מעשים טובים.

כה הוא כותב בספרו מגד ירחים:

אחרון לחדשים קצה השנה,

ללב יהודי, יזדעזע מרדותיו יתפנה

ובנפשו קול אלקים קורא, שאגה טהורה

לשוב! לעשות צדקה גם עם שערי-תורה.

(מגד ירחים, אלול)

שבזכה ללכת לאורו.

עלכם, אורי ואורי.

אורי ומורי במסע אל העבר

אורי ומורי יצאו נרגשים מהחנות. הם החזיקו את הספר העתיק בעדינות כדי שלא יתפרק להם בידיים. "אתה בטוח אורי יצא במהירות מבית הכנסת. הוא חפש את מורי. היא ישבה שם על אבן גדולה שמצאה, ושמחה מאד לראות אותו. "איפה אנחנו?" היא שאלה אותו חסרת סבלנות. "חזרנו אחרה בזמן!" הוא ענה. מורי חיכה. "אני לא בטוחה... אולי פשוט הגענו לארץ אחרת? אתה יודע, יש אנשים שגם היום מתלבשים כמו לפני מאתיים שנה". היא אמרה. "לא נראה לי שהספר שהמוכר הזקן נתן לנו באמת יכל להחזיר אותנו אחרה בזמן". היא הוסיפה.

המתפללים יצאו בזה אחר זה מבית הכנסת. עטופים במעילי פרוה. בעוד אורי ומורי מנסים להסביר אחד לשני היכן הם נמצאים, עברו ממש מאחוריהם בעלי השמחה: אבא, אמא ותינוק קטן עטוף בשמיכות. "זה הוא!" לחש אורי באזנה של אחותו. "זה הרב קוק. היום הייתה הברית שלנו!". מורי המשיכה לעקב במבטה אחר המשפחה הצעירה. "איך אתה יודעת?" היא שאלה. מתחילה לחשב שאולי יש צדק בדבריו של אורי. "הייתי בתוך בית הכנסת בזמן שקראו לו את השם. אברהם יצחק. את מבינה? אנחנו באמת הולכים לצאת למסע בעקבות הרב קוק!" הוא אמר בהתרגשות.

המשך יבוא...

נשמח לשמוע מכם:
leoroletzeirim@gmail.com

שיחה בשנים

**מורי: אורי, אני ממש עיפה!
חבל שצריך לקום
כל כה מקדם בבקר...**

**אורי: זה מקדם? את יודעת
שהרב קוק היה גם בכל יום
לפנות בקר, ובשעה חמש היה
כבר מגיע לבית הכנסת? היו לו
זמני למוד קבועים, והוא רצה
להתחיל את היום מקדם ככל
האפשר. כשיש לנו דברים טובים
לעשות, שיה לקום מקדם!**

באור צעיר

בראי"ה ובהתבוננות פנימית

שומעים טוב?

על התשובה - ב

בשבוע שעבר דיברנו על רוח התשובה שנמצאת כאן תמיד, ועל תפקידנו 'לתפוס' אותה.

השבוע נתמקד במה שקורה לנו בתהליך התשובה, אחרי שכבר החלטנו לצאת למסע.

מסע התשובה טומן בחובו שני קולות לכאורה מנוגדים: האחד - מקדם, והשני - עלול לעצור אותנו מלהתקדם.

"התשובה היא... מצד אחד קלה שבקלות, שיהי הרהור תשובה הוא כבר תשובה;

ומצד אחר - הרי היא קשה שבקשות, שלא יצאה עדן אל הפעל במלואה בעולם ובהיים." (מבוא לאורות התשובה).

נתחיל עם הקול השני. הרגשה המוכרת בוודאי לפרפקציוניסטים שבנו, אבל לא רק. זו שאומרת שהעולם לא מתוקן. אם הצלחנו היום - זה לא אומר שנצליח גם מחר.

שמה שנעשה - זה אף פעם לא זה. לא לגמרי. לא מושלם.

בתחושה הזו יש אמת. אנחנו באמת לא מושלמים. האם זו סיבה לא להתקדם? לא. אנחנו צריכים לומר לקול הזה - נכון. אנחנו לא מלאכים. אבל זה בדיוק התפקיד שלנו בעולם. להתקדם לאט לאט, ולא לפחד מנפילות.

הקול השני הוא ההבנה שכל הרהור תשובה גדול וחשוב. זה מפתיע. כי מדובר בסך הכל בהרהור. הרב

אפילו לא מדבר על מעשים!

"צריכים להעמיק מאוד באמונת התשובה, ולהיות בטוח, שבהרהור תשובה לבד גם פן מתקנים הרבה". (שם, י, ו)

נשמע מפתיע. מה כבר אפשר לתקן בהרהור תשובה? ברצון טוב?

"על ידי הרהורי תשובה שומע האדם קול ד' הקורא אליו מתוך התורה ומתוך כל רגשי הלב... וחשק הטוב הולך ומתגבר בקרבנו... הרהורי תשובה הם הם מגלים את עמק הרצון, והגבורה של הנשמה מתגלה על ידם בכל מלוי הודה..." (ג, ד - ו)

ההרהור הזה, הוא קולה של הנשמה שרוצה להתקדם. אם הצלחנו לשמוע אותה ורעשי הרקע לא אטמו את אוזנינו זה דבר גדול. זה מראה שאנחנו שם. שאנחנו מחוברים לקול. לעצמנו. לה'.

בתהליך התשובה הקול שאומר 'זה לא מושלם' עלול להיות חזק מאד, דווקא כי אנחנו רוצים להתקדם וחשוב לנו לא לחזור על טעויות אנחנו צריכים להנמיך לו קצת את הווליום, ולהגביה את קול הרצון הטוב.

הערות, הארות ושאלות יתקבלו בברכה במערכת המדור:
leoroletzeirim@gmail.com

שו"ת "באורות" הצבע האמיתי

ש. אני מרגיש שכל "התשובה" הזו שאני עושה בחודש אלול ובתפילות ימים נוראים - זה הכל הצגה, זה לא מי שאנחנו בשאר השנה. זו לא צביעות?

ת. מבט חטוף מסביב יפגיש אותנו לעיתים בלא מעט אנשים שעושים רע. המגרעות שישנן בכלל האנושות, כגון רמאויות ואלימות, עלולות לגרום למחשבות מייאשות שכביכול הרוע הוא חלק מהטבע האנושי, ושאו"ל "כאלה אנחנו".

אבל תופעה מעניינת היא, שאם נשאל את אותם אנשים מדוע הם עושים רע, הם לא יענו לנו: "כי אנחנו אוהבים רע". רובם המוחלט ינסו להצדיק ולתרוץ מסורית את מעשיהם, כגון: שהם גובים בלית ברירה, או כי נקלעו למשברים בחיים.

דבר זה מגלה לנו שבעצם האנושות שייכת חזק מאוד לשיאיפה לטוב, רק בהמשך הדרך קרו 'פנצ'רים' ושיפוט

מוטעה שיוצרים דפוס התנהגות לא טוב, אבל הרע איננו הטבע האמיתי שלנו, אלא הטוב.

דוקא בגלל שאנחנו כאלה אכפתיניקים, בחודש אלול יש לנו רצונות גבוהים יותר. הרגשה זו איננה צביעות, היא רצון ואמונה גדולה - שאפשר שהחיים שלנו יתנהלו אחרת. אנחנו צריכים להפסיק להסתכל על הרצון להשתפר, ולהיות טובים כמשהו חריג. זה מי שאנחנו באמת.

"מצד הנפש ודאי טבען הראשון הוא לתקלית המעלה. והשנוי שמשנה... האדם... אינו שנוי עצמי פי אם השבה לטבען הראשון... האמת היא, שעניני האמת חרותים בנו בטבענו, ונפשנו לא תתן לה מנוח עד שתעמוד על טבעה האמיתי (אם לא נבלבל אותה בידים בטרדות מותרות או מגנות שמאפילות אותה)" (מוסר אביך פרק א).

המדור מחכה לשאלות שלכם! במייל או בקבוצות הווצאפ. עומר דוידוביץ

שאלות למדור השו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצות הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877 רוצים לקבל את המדור אליכם לווצאפ? רוצים לשלוח שאלות למדור השו"ת? קבוצת ווצאפ שקטה לקבלת העלון ושתי קבוצות פתוחות לדיונים. סרקו ובחרו את הקבוצה הרצויה... מחכים לכם!

הבסט של הבסט

שיווק הבניין השני בעיצומו!

GITAM 2020

החלה
הבנייה

דירות 4 חדרים החל מ-
1,240,000 ₪
פרויקט מגורים בלוד המתחדשת

פרויקט מגורים עם תמהיל דירות מגוון של 3, 4, 5, 6 חדרים ופנטהאוז. פרויקט "פרי בסט" ממוקם בליבה של לוד המתחדשת, מוקף במוסדות חינוך, מרכזים מסחריים ובקרבת תחנת הרכבת וצירי תנועה מרכזיים ובמרחק מספר דקות מתל אביב.

שרי נדל"ן
מקבוצת אלדר פרי

*5066

הדמיה להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

B
PERIBEST
בית החינוך של ישראל

רח' הרב צבי יהודה 12 ירושלים | טלפון: 02-6524793
דוא"ל: Mercazarav@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

יוצא לאור ע"י:

כתובת: רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש, נס ציונה | טלפון: 053-9620161 | דוא"ל: rotdavraham@eldadperi.co.il | אתר: www.ortdavraham.com
עריכה: תודעה יהודית - הרב שי הירש | עימוד ועיצוב: אליגטור עיצובים | מדור הילדים ואור צעיר - כתיבה ועריכה: אביטל לוי והרב עומר דוידוביץ',
איור: רננה אנטבכר | ייעוץ פדגוגי - ד"ר רונאל עטייה ('אורות ישראל')

הגיליון מוקדש לע"נ ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל • יואל בן מרים ז"ל